

Ключевые слова: стилистическая функция, стилизация, колорит, коннотация, сленгизмы, жаргонизмы, просторечные слова.

Mashtaler A. Senior pupil's language in modern artistic text (functional aspect).

The speciality of a reproduction of senior pupil's language in the artistic compositions is researched in the article. The stylistic functions of a youth style of speaking in the fiction are analyzed and systematized according to the linguistic structure.

Key words: stylistic functions, stylization, coloration, connotation, slang, jargon, common language.

Є. В. Мельник

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ АВТЕНТИЧНИХ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ 1-ГО КУРСУ

Стаття розкриває проблему урахування індивідуальних психолого-педагогічних особливостей у процесі формування англомовної лексичної компетентності засобами автентичних відеоматеріалів у студентів-філологів 1-го курсу. У статті розглянуті психологічні аспекти адаптації студентів 1-го курсу до зміни діяльності, труднощі опанування студентами лексичного матеріалу та можливості автентичних відеоматеріалів у подоланні цих труднощів.

Ключові слова: автентичні відеоматеріали, англомовна лексична компетентність, труднощі формування лексичної компетентності, студенти-філологи, психолого-педагогічні особливості.

Постановка проблеми. Формування лексичної компетентності є інтегральним елементом іншомовної освіти студентів-філологів. При цьому умови життя сьогодення у рамках активних інтеграційних процесів та міжнародного співробітництва висувають принципово нові вимоги до рівня підготовки майбутніх учителів іноземних мов і, відповідно, пошуку сучасних ефективних засобів навчання, здатних забезпечити відповідність результатів навчального процесу таким вимогам. Одним із найбільш ефективних засобів формування іншомовної лексичної компетентності студентів є автентичні відеоматеріали, які поєднують у собі позитивні характеристики засобів навчання різних типів – наочність представлення лексичного матеріалу, створення комунікативно-мовленнєвого контексту, широкий потенціал у формуванні лінгвосоціокультурної компетентності студентів тощо.

У той же час, використання у процесі формування англомовної лексичної компетентності автентичних відеоматеріалів вимагає

урахування цілої низки важливих аспектів, у тому числі й психолого-педагогічних особливостей у студентів-філологів 1-го курсу.

Аналіз актуальних досліджень. Питаннями застосування автентичних відеоматеріалів у процесі навчання іноземної мови займалися такі дослідники та методисти, як Є. Л. Амірова, О. І. Барменкова, Н. І. Бичкова, Ю. І. Верисокін, Т. П. Леонтьєва, О. С. Дворжец, С. В. Колбіна, Т. В. Сидоренко, Т. О. Яхнюк та інші. Вивченням проблем навчання іншомовної лексики займалися такі провідні вчені-методисти, такі як В. А. Бухбіндер, С. Ю. Ніколаєва, І. Л. Бім, С. П. Шатілов, В. С. Цетлін, О. М. Соловова, О. П. Аматыєва, О. О. Коломінова, В. С. Коростилєв, С. В. Смоліна, А. Н. Шамоєв та інші.

Метою статті є характеристика психолого-педагогічних особливостей використання автентичних матеріалів для формування англомовної лексичної компетентності студентів-філологів 1-го курсу.

Виклад основного матеріалу. *Іншомовна лексична компетентність (ІЛК)* – це наявність певного запасу лексичних одиниць з урахуванням вікових особливостей, здатність адекватно їх використовувати: коректно вимовляти і писати, правильно організовувати граматично, розуміти на слух і в процесі читання, оперувати ними в актах комунікації у потрібному темпі і в різноманітних значеннях, доречно вживати образні вислови, прислів'я, приказки, фразеологічні звороти для досягнення відповідного комунікативно-функціонального результату [6, с. 48]. Формування ІЛК є важливим елементом вивчення іноземної мови, адже саме з накопичення лексичного запасу, із збагачення словника студентів починається оволодіння ними іншомовним мовленням [8, с. 44].

Створення сприятливих психолого-педагогічних передумов комунікативно орієнтованого навчання відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності процесу формування англомовної лексичної компетентності студентів-філологів (тобто забезпечення повноти та адекватності передачі знань, формування міцних і стійких лексичних навичок, формування здатності та готовності використовувати набуті знання та навички у процесі іншомовного спілкування). У створенні таких умов, зокрема, є важливими такі чинники, як мотивація до вивчення іноземної мови, сприятливий психологічний клімат у студентському колективі, врахування індивідуальних і статусних особливостей кожного студента, створення комунікативних ситуацій для контекстного засвоєння

лексики, адекватних навчальним завданням, використання автентичних матеріалів, що відповідають інтересам та потребам студентів.

Вагомий потенціал у забезпеченні даних вимог мають автентичні відеоматеріали. *Автентичні матеріали* у рамках даного дослідження розглядаємо як матеріали, які використовуються у реальному житті країни, мова якої вивчається, а не є спеціально створеними для умов іншомовного навчання [1, с. 25]. Відповідно, під *автентичними відеоматеріалами (АВМ)* розуміємо призначені для носіїв мови відеозаписи, що поєднують у собі візуальний та звуковий ряд, записані на плівку або цифрові носії з можливістю багаторазового перегляду, містять лінгвістичну та екстралінгвістичну інформацію про різні сфери життя іншомовного суспільства та не є спеціально створеними навчальними матеріалами.

При вивченні проблеми використання АВМ у формування лексичної компетентності студентів-філологів 1-го курсу необхідно, перш за все, розглянути психолого-педагогічні характеристики студентів 1-го курсу. Вища освіта здійснює значний вплив на розвиток людини як особистості та на розвиток усіх рівнів її психіки. Так, згідно з твердженням Б. Г. Ананьєва, студентський вік – це особливий період життя людини, який є сензитивним для розвитку основних соціогенних потенцій людини [2, с. 82]. Вища освіта здійснює значний вплив на розвиток людини, як особистості, та на розвиток усіх рівнів її психіки. Студентський вік характеризується завершенням процесу зростання та початком періоду розквіту організму. Саме у студентському віці починаються зміни у внутрішньому світі та самосвідомості молодої людини, активно розвиваються психічні процеси, властивості особистості, відбувається перестановка емоційно-вольового устрою життя [2, с. 82-83].

Характерною особливістю студентів 1-го курсу навчання є те, що вони проходять адаптацію до нових умов діяльності, а тому особливо потребують уваги та допомоги. Головною рисою цього періоду є високий рівень конформізму та відсутність диференційованого підходу до власних ролей [9, с. 15]. Відповідно, в навчальних умовах необхідно розвинути у студентів-філологів 1-го курсу позитивну мотивацію до оволодіння вміннями іншомовної комунікації, щоб сприяти формуванню комунікативної поведінки, яка є адекватною ситуації спілкування, і правильної орієнтації в непростих умовах іноземного культурного середовища [10].

Потенціал АВМ у досягненні цих цілей полягає у тому, що робота з відеоматеріалами розкриває перед викладачем широкі можливості у підборі цікавих та актуальних АВМ, здатних зацікавити студентів своєю тематикою чи сюжетом, а також забезпечити наявність комунікативно-мовленнєвого контексту, демонстрацію пара лінгвістичних засобів, тобто реалізацію лінгвосоціокультурної спрямованості навчання, демонстрацію норм та узусу вживання англійської мови безпосередньо в аутентичному мовному середовищі.

Психологічні механізми формування лексичної компетентності у студентів 1-го курсу мають свої особливості: сприйняття відрізняється швидкістю протікання, осмислення стає глибоким і системним, ймовірність запам'ятовування англійських лексичних одиниць зростає, оволодіння лексичним матеріалом і його використання здійснюється з метою вирішення професійних, практично значущих проблем [13, с. 72].

У той же час, вагомим негативним проявом особливостей сприйняття та уваги сучасного юнацтва є так зване «кліпове» сприйняття, яке психологи та педагоги вважають наслідком поширення засобів масового впливу на свідомість та психіку людей, інформаційне перенасичення сучасної молоді, яке відбувається у результаті активного користування Інтернетом та телебаченням, соціальними мережами [5, с. 38].

Сучасні дослідники визначають «кліпове» сприйняття як процес відображення безлічі різноманітних властивостей об'єктів без урахування зв'язків між ними, що характеризується фрагментарністю інформаційного потоку, алогічністю, повною різноманітністю інформації, яка надходить до людини, високою швидкістю її надходження та сприймання [5, с. 38]. На відміну від цілісного сприйняття, таке «кліпове», фрагментарне сприйняття розбиває сприйняту людиною інформацію на мозаїку слабо пов'язаних між собою елементів інформації. Дана особливість сучасних підлітків значною відрізняє їх від попередніх поколінь, та, до деякої міри, зумовлює втрату актуальності традиційних словесно-логічних способів вивчення лексичного матеріалу [7].

Масова комп'ютеризація майже усіх сфер життя спричиняє також так звану «кризу вербального тексту», висуваючи на перший план візуальну інформацію [7]. Це зумовлює стрімке зростання актуальності використання невербальних засобів комунікації, які відрізняються значно вищим як прагматичним, так й інформаційним потенціалом у порівнянні з попередніми, вербальними засобами. Психолінгвісти Ю. А. Сорокін та

Є. Ф. Тарасов, які займалися вирішенням проблеми «кліпового» сприйняття сучасних підлітків, висунули пропозицію використовувати з метою підвищення ефективності навчання у школах та інших навчальних закладах засобів, які мають домінуючим паралангвістичним засобом іконічні (тобто зображувальні) засоби [12, с. 180].

Саме до таких засобів належать АВМ, які, завдяки своєму візуальному ряду, яскравим образам, постійній зміні картинок та розвитку сюжету здатні значно ефективніше утримувати увагу студента, ненав'язливо подавати відібраний для вивчення матеріал безпосередньо у рамках тієї чи іншої комунікативної ситуації, забезпечувати асоціативне запам'ятовування лексичного матеріалу.

Ще одною проблемою формування лексичної компетентності є те, що лексичний аспект об'єктивно є одним з найскладніших аспектів навчання іноземної мови. Процес формування англомовної лексичної компетентності студентів 1-го курсу містить комплекс проблем, які пов'язані із багатоаспектністю слова, багатовимірністю його змістових значень та безпосереднім співвідношенням слова з немовною дійсністю. До факторів, які негативно впливають на успішність оволодіння лексикою, можна віднести складність процесів сприйняття, розрізнення і запам'ятовування звукової та графічної форми значної кількості нових лексичних одиниць (ЛО), неналежне розуміння їх значень рідною мовою. Студентам іноді важко зрозуміти способи деривації ЛО та правила їх сполучуваності з іншими словами. Студенти часто стикаються з труднощами вживання ЛО адекватно ситуації або комунікативному наміру при продукуванні висловлювань в усній і письмовій формах [4, с. 56].

Пояснення викладача чи демонстрація вербальних зразків використання лексичного матеріалу, що вивчається студентами, не завжди здатні вирішити дані проблеми. Однак застосування АВМ допомагає у комплексі продемонструвати студентові як фонетичне оформлення лексеми (а з використанням АВМ із субтитрами і графічне оформлення), так і її граматичну форму. Будучи вплетеною у мовлення персонажів АВМ, лексичний матеріал реалізується безпосередньо у ситуації живої комунікації носіїв мови.

На думку психологів та методистів, застосування АВМ у навчальному процесі значно підвищує ефективність останнього, спонукаючи студентів до більш активної комунікативної діяльності. Застосовуючи відеофрагменти у рамках формування англомовної лексичної

компетентності, викладач спонукає до дії зорові та слухові центри студента, які, у свою чергу, впливають на процес засвоєння та запам'ятовування інформації [3, с. 32].

Робота з АВМ у процесі опанування іноземної мови урізноманітнює види діяльності студентів, робить заняття цікавішим, підвищує рівень мотивації вивчення іноземної мови та дає можливість працювати із автентичними зразками англійської мови. Спостерігаючи за процесом перегляду студентами відеоматеріалів, можна зазначити, що вони підвищують інтерес та мотивацію до вивчення іноземних мов, покращують навчальні здібності студентів, викликають у них натхнення та ентузіазм [14, с. 34].

Висновки. Таким чином, АВМ розкривають широкі можливості для активної роботи в процесі формування іншомовних навичок та умінь студентів та роблять навчальний процес оволодіння іноземною мовою цікавим та привабливим. Використання відеоматеріалу допомагає заповнити відсутність іншомовної мовної середовища, розширює кругозір, виховує естетичний смак студентів. Використання АВМ є актуальним сучасним підходом до вивчення лексичного матеріалу у процесі навчання іноземній мові студентів-філологів 1-го курсу також тому, що має значно більші можливості у вирішенні таких проблем, як, наприклад, «кліповість» сприйняття матеріалу підлітками, та відсутність у студентів 1-го курсу диференційованого підходу до вивчення іноземної мови на засадах комунікативного підходу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М. : Издательство ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Ананьев Б. Г. К психофизиологии студенческого возраста / Б. Г. Ананьев // Современные психологические проблемы высшей школы. – Л., 1974. – Вып. 2. – С. 82-89.
3. Брушлинский А. В. Психология мышления и проблемное обучение / А. В. Брушлинский. – М. : Знание, 1983. – 96 с.
4. Ветрова І. Проблема формування лексичної компетенції при підготовці майбутнього вчителя іноземної мови / І. Ветрова // Обрії. – 2013. – № 1. – С. 56-58.
5. Гич Г. М. «Кліпове» мислення молоді : друг чи ворог навчання? / Г. М. Гич // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Серія : Педагогіка. –2016. – Т. 269, Вип. 257. – С. 38-42.
6. Іванова О. В. Практичний курс основної іноземної мови : Learning English Through Video : навч. пос. / О. В. Іванова, В. В. Тарасова. – К. : ДДП «Експодрук», 2015. – 400 с.

7. Игнатова Е. Е. Психологические проблемы понимания текста современными школьниками. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.msu.ru/projects/amv/doc/171/v/4/h7_1_7_1_nim1_vg16.pdf.

8. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.

9. Психологічні особливості студентського віку. На допомогу кураторам. Вип. 3 / [укладачі : Л. М. Яворовська, Р. Ф. Камишнікова, О. Є. Поліванова, С. Г. Яновська, С. М. Куделко]. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 88 с.

10. Подосиннікова Г. І. Методична типологія фрагментів автентичних художніх відеофільмів для навчання студентів-філологів англійського ідіоматичного розмовного мовлення / Г. І. Подосиннікова // Міжнародна науково-практична конференція «Україна і світ: діалог мов і культур» (Київ, КИЛУ, 03-05 квітня 2013 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступа: www.knlu.kiev.ua/research/conferences.

11. Семенчук Ю. А. Повышение мотивации студентов к формированию межкультурной компетенции / Ю. А. Семенчук // Вестник науки Сибири. – 2016. – № 1 (20). – С. 38-45.

12. Сорокин Ю. А. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция / Ю. А. Сорокин, Е. Ф. Тарасов // Оптимизация речевого воздействия. – М. : Наука, 1990. – С. 180-186.

13. Сунцова Е. Н. Обучение монологическому высказыванию в условиях профессионально-ориентированного общения с использованием аутентичных видеодокументов : английский язык, неязыковой вуз : дисс. ... канд. пед. наук / Е. Н. Сунцова. – Томск, 2005. – 215 с.

14. Яхнюк Т. О. Використання фрагментів художніх відеофільмів для навчання студентів мовних спеціальностей соціокультурної англійської лексики : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / Т. О. Яхнюк. – К. : Нац. лінгв. ун-т. – К., 2002. – 20 с.

Мельник Е. В. Психолого-педагогические особенности формирования англоязычной лексической компетентности у студентов-филологов 1-го курса с использованием аутентичных видеоматериалов.

Статья раскрывает проблему учета индивидуальных психолого-педагогических особенностей в процессе формирования англоязычной лексической компетентности средствами аутентичных видеоматериалов студентов-филологов 1-го курса. В статье рассмотрены психологические аспекты адаптации студентов 1-го курса к изменению деятельности, трудности освоения студентами лексического материала и возможности аутентичных видеоматериалов в преодолении этих трудностей.

Ключевые слова: аутентичные видеоматериалы, англоязычная лексическая компетентность, студенты-филологи, психолого-педагогические особенности.

Melnyk Ye. Psycho-pedagogical peculiarities of future English teachers for forming lexical competence with the use of authentic video materials.

The article reveals the problem of considering the individual psychological and pedagogical features in the process of the formation of English-language lexical competence by means of authentic video materials of 1st year students of philology. The article deals with the

psychological aspects of the 1st year students' adaptation to the change of activity, the difficulty of mastering lexical material by 1st year students and the possibilities of authentic video materials in overcoming these difficulties.

Key words: *authentic video materials, English lexical competence, students-philologists, psychological and pedagogical peculiarities.*

В. В. Нерод

ХУДОЖНІ ОБРАЗИ В АВТОРСЬКИХ КОЛИСКОВИХ ПІСНЯХ

Стаття присвячена дослідженню художньо-образної системи колискових пісень. Простежуються особливості вживання мовностилістичних знаків-символів, обґрунтовується їх емоційно-експресивний потенціал.

Ключові слова: *колискова пісня, потішка, забавлянка, художній образ, символ, мовностилістичний знак-символ.*

Постановка проблеми. Колискові пісні викликають захоплення простотою, безпосередністю та ніжністю. У них відбивається щирість до дитини, любов, ласка, якими її оточують у колі сім'ї [3, с. 56]. Свою назву колискові отримали від слова «колиска». Так, Т. В. Попова, справедливо називаючи колисанки «старовинними» піснями, вказує на те, що багато які з них мають жартівливий характер. Оскільки в колискових, на її думку, зображуються образи кота-Баюна, кози рогатої, і це наближає їх до пісень-забавлянок [7, с. 67]. Буденні картини колисанок відображають навколишній світ з усіма його морально-етичними правилами. Їх пізнання відбувається в ранньому дитячому віці завдяки колисковим пісням та потішкам.

Метою статті є семантико-експресивний аналіз образної системи українських колискових авторських пісень.

Аналіз актуальних досліджень. Народнопісенна мова, її образність, символіка привертають увагу багатьох учених. Символіка, образи українських колискових пісень були об'єктом вивчення мовознавців Г. Довженок, А. Іваницького, В. Кононенка, Св. Єрмоленко, В. Жайворонка, Н. Данилюк та ін.

Виклад основного матеріалу. Хоча колискові пісні є простими та безпосередніми, проте вони засвідчують унікальні художні образи. Дуже часто це – **кіт**: *“Ти набігався, вухатий, / Коло двору, коло хати, / Ще й по стінах у хатині, / Ще й у котика по спині [10, с. 222]; “Ой котику білий, / До нас іди сміло! / Будеш у нас жити, Будеш мишки ловити / Будеш люльку колихати” [10, с. 223].* Образ кота є, фактично, основним у колискових